

Regeringens proposition 1994/95:212

Ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång - en försöksverksamhet

Prop.
1994/95:212

Regeringen överlämnar denna proposition till riksdagen.

Stockholm den 30 mars 1995

Ingvar Carlsson

Ylva Johansson
(Utbildningsdepartementet)

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås att utvecklingsstörda barn och barn som i skollagen (1985:1100) jämföras med utvecklingsstörda under en försöksperiod om fyra år inte får tas emot i särskolan utan vårdnadshavarnas medgivande. Med särskola avses i denna proposition endast den obligatoriska särskolan.

Vidare föreslås att *vanlig* respektive *särskild skolplikt* i fortsättningen skall benämnas enbart *skolplikt*.

1	Förslag till riksdagsbeslut	3
2	Lagtext	4
2.1	Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100) ..	4
2.2	Förslag till lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång	11
3	Ärendet och dess beredning	12
4	En mål- och resultatnriktad styrning av skolan	13
5	Läroplanen, timplaner och kursplaner	13
5.1	Grundskolan	13
5.2	Särskolan	14
6	Ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång	15
7	Skolpliktsbegreppet m.m.	19
8	Författningskommentarer	21
8.1	Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)	21
8.2	Förslaget till lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång	22
	Bilaga 1. Sammanfattning av förslagen och sammanställning av remissyttranden över betänkandet (Ds 1994:89) Rätt att välja skolform	24
	Bilaga 2. Lagförslag i betänkandet Ds 1994:89	30
	Bilaga 3. Lagrådsremissens lagförslag	35
	Bilaga 4. Lagrådets yttrande	43
	Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 mars 1995 ..	44

Regeringen föreslår att riksdagen antar regeringens förslag till

- lag om ändring i skollagen (1985:1100),
- lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

2 Lagtext

Regeringen har följande förslag till lagtext.

2.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2, 3, 10 och 14 §§, 9 kap. 1–6 a och 17 §§ och 10 kap. 5 § skollagen (1985:1100)¹ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Barn i allmänhet har vanlig skolplikt. Den skall fullgöras i grundskolan, om inte annat följer av 8–10 kap.

Barn skall fullgöra skolplikten i grundskolan, särskolan eller specialskolan. Skolplikten får också fullgöras enligt 8–10 kap.

3 §²

Särskild skolplikt har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda, synskadade, döva, hörselskadade eller tal-skadade. Sådan skolplikt skall fullgöras i särskolan eller specialskolan, om inte annat följer av 9 eller 10 kap.

Barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan.

De utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan och övriga i specialskolan. Utvecklingsstörda, som på grund av synskada, dövhet, hörselskada eller talskada inte kan gå i särskolan, skall dock tas emot i specialskolan.

Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan.

Barn som inte kan gå i grundskolan eller särskolan därför att de är synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade skall tas emot i specialskolan.

¹ Lagen omtryckt 1991:1111.

² Senaste lydelse 1993:800.

10 §³

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet fullgör *särskild skolplikt* i specialskolan, 17 år.

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet fullgör *skolplikten* i specialskolan, 17 år.

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av styrelsen för utbildningen.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

14 §⁴

Om en skolpliktig elev i en skola utanför det offentliga skolväsendet för barn och ungdom är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak, skall huvudmannen för skolan anmäla förhållandet till barnets hemkommun. Kommunen skall pröva om barnet skall åläggas skolgång i grundskolan eller särskolan eller, om skäl föreligger, överlämna anmälan till huvudmannen för *särskolan eller* specialskolan, som skall pröva om barnet skall åläggas skolgång där.

Om en skolpliktig elev i en skola utanför det offentliga skolväsendet för barn och ungdom är frånvarande i stor utsträckning utan giltig orsak, skall huvudmannen för skolan anmäla förhållandet till barnets hemkommun. Kommunen skall pröva om barnet skall åläggas skolgång i grundskolan eller särskolan eller, om skäl föreligger, överlämna anmälan till huvudmannen för specialskolan, som skall pröva om barnet skall åläggas skolgång där.

Beslut om att ålägga barnet skolgång får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

9 kap.

1 §⁵

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet.

Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av Statens skolverk.

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd enligt 2 §.

Ärenden om godkännande av fristående skolor som motsvarar grundskolan eller särskolan prövas av Statens skolverk.

³ Senaste lydelse 1992:598.

⁴ Senaste lydelse 1995:63.

⁵ Senaste lydelse 1993:800.

Såvitt gäller särskild skolplikt prövas

1. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar särskolan av Statens skolverk och

2. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar specialskolan av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

Ärenden om godkännande av fristående skolor som motsvarar specialskolan prövas av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

Prop. 1994/95:212

2 §⁶

Godkännande för vanlig skolplikt skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap. 2 § andra och tredje styckena.

Godkännande för särskild skolplikt skall meddelas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet för särskild skolplikt skall anges om det avser särskoleutbildning eller specialskoleutbildning eller båda dessa skolorformer samt för vilka handikappgrupper utbildningen godkänns.

En fristående skola som motsvarar grundskolan skall godkännas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap. 2 § andra och tredje styckena.

En fristående skola som motsvarar särskolan eller specialskolan skall godkännas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet av en skola som motsvarar specialskolan skall anges vilka handikappgrupper som godkännandet avser.

⁶ Senaste lydelse 1993:800.

3 §⁷

Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola *som är godkänd för särskild skolplikt* och som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet *har särskild skolplikt*.

Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en *godkänd* fristående skola som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet *inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att det är utvecklingsstört*.

4 §⁸

Om ett barn har funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *särskild skolplikt*, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar specialskolan endast om

1. skolan är godkänd för elever som *har särskild skolplikt på grund av samma funktionshinder* som barnet eller

2. huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

Om ett barn har *ett sådant* funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *mottagande i specialskolan*, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar specialskolan endast om

1. skolan är godkänd för elever som *har samma funktionshinder* som barnet eller

2. huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

5 §⁹

Den som *har vanlig skolplikt men* som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få *en utbildning med en annan internationell inriktning än den som får finnas inom grundskolan eller fristående skolor som är godkända för fullgörande av vanlig skolplikt* får fullgöra sin skolplikt i en *fristående skola med sådan inriktning (internationell skola)*, om skolan av Statens skolverk *har godkänts för ändamålet*.

För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper

Den som endast för *en kortare tid* är bosatt i landet eller *den* som har andra skäl att få utbildning i *en internationell skola* får fullgöra sin skolplikt i en *sådan* skola, om skolan är godkänd för ändamålet av Statens skolverk. Detta gäller dock *inte sådana barn som avses i 3 kap. 3 § andra och tredje styckena*.

Med internationell skola avses en fristående skola som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan eller i en

⁷ Senaste lydelse 1993:800.

⁸ Senaste lydelse 1993:800.

⁹ Senaste lydelse 1993:800.

och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

fristående skola som motsvarar grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Prop. 1994/95:212

6 §¹⁰

En fristående skola, som är godkänd för elever som har vanlig skolplikt skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För varje elev skall lämnas ett belopp som motsvarar den genomsnittliga kostnaden per elev i hemkommunens grundskola det pågående kalenderåret på den årskurs som eleven tillhör. Vid tilldelningen får kommunen göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får medge ett större avdrag, om det finns särskilda skäl.

Tilldelningen beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 juli. Tilldelningen grundas på antalet elever från kommunen i den fristående skolan den 15 september under bidragsåret. Bidragen skall utbetalas med en tolfedel varje månad. Utbetalningarna i juli–september avpassas efter ett beräknat antal elever och reglering görs vid utbetalning i oktober. För en skola som är nystartad, får bidrag, som avser tiden juli–september månad, betalas ut samlat i september. För att en ny-

En godkänd fristående skola som motsvarar grundskolan skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För varje elev skall lämnas ett belopp som motsvarar den genomsnittliga kostnaden per elev i hemkommunens grundskola det pågående kalenderåret på den årskurs som eleven tillhör. Vid tilldelningen får kommunen göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får medge ett större avdrag, om det finns särskilda skäl.

Tilldelningen beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 juli. Tilldelningen grundas på antalet elever från kommunen i den fristående skolan den 15 september under bidragsåret. Bidragen skall utbetalas med en tolfedel varje månad. Utbetalningarna i juli–september avpassas efter ett beräknat antal elever och reglering görs vid utbetalning i oktober. För en skola som är nystartad, får bidrag, som avser tiden juli–september månad, betalas ut samlat i september. För att en ny-

¹⁰ Lydelse enligt prop. 1994/95:157.

startad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd *för vanlig skolplikt* före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar.

startad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar.

Om en elev slutar i den fristående skolan efter den 15 september bidragsåret är hemkommunen inte skyldig att tilldela skolan bidrag för längre tid än till och med kalendermånaden efter den då eleven slutade.

Utbetalning av bidrag enligt andra stycket får grundas på den kostnad som hemkommunen fastställt i sin budget för respektive kalenderår. Om det slutliga utfallet skulle bli högre än det i budgeten fastställda har den fristående skolan rätt att få ut motsvarande mellanskillnad. Sådan slutreglering skall ske senast två månader efter det att kommunens årsredovisning för det aktuella kalenderåret har lämnats över till fullmäktige.

Vad som sägs i första–fjärde styckena gäller inte de fristående skolor för vilka regeringen har beslutat om statsbidrag genom särskilda föreskrifter eller andra särskilda beslut och inte heller skolor, för vilka huvudmannen skriftligen avstått från medelstilldelning eller sådana skolor som Statens skolverk enligt 7 § förklarat sakna rätt till bidrag.

6 a §¹¹

En fristående skola, *som är godkänd för elever som har särskild skolplikt* och som motsvarar särskolan, skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd *för särskild skolplikt* före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar. Varje bidragsår börjar den 1 juli.

En *godkänd* fristående skola som motsvarar särskolan skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar. Varje bidragsår börjar den 1 juli.

Tilldelningen skall, om elevernas hemkommuner och den fristående skolan inte kommer överens om annat, ske i enlighet med bestämmelserna i 6 § andra och tredje styckena.

Om den fristående skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner skall dessa erlagga det belopp som regeringen beslutat.

17 §¹²

Beslut av Statens skolverk i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1, 5 eller 12 § samt beslut

¹¹ Lydelse enligt prop. 1994/95:157.

¹² Senaste lydelse 1995:63.

i ärenden om elevavgifter enligt 7 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol. Prop. 1994/95:212

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola *för särskild skolplikt* enligt 1 § tredje stycket 2 eller 12 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1 § tredje stycket eller 12 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden som avses i 3, 4 och 16 §§ får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut som avses i 3 § får överklagas endast av barnets vårdnadshavare. Beslut som avses i 16 § får överklagas endast av eleven eller företrädare för denne.

10 kap.

5 §¹³

Frågor enligt 4 § prövas av styrelsen för den skola där barnet annars skulle ha fullgjort sin skolplikt. Om barnet har sådant funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *särskild skolplikt*, skall styrelsen höra Socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

Frågor enligt 4 § prövas av styrelsen för den skola där barnet annars skulle ha fullgjort sin skolplikt. Om barnet har sådant funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *mottagande i särskolan eller specialskolan*, skall styrelsen höra Socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

¹³ Senaste lydelse 1993:800.

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I stället för vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § andra stycket skollagen (1985:1100) om vilka barn som skall tas emot i särskolan gäller bestämmelserna i denna lag.

2 § Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Om vårdnadshavaren inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan, skall barnet fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet enligt skollagen (1985:1100).

3 § Vad som sägs i 2 § gäller även barn som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt barn med autism eller autismliknande tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996 och gäller till utgången av juni 2000. Lagen tillämpas på utbildning som äger rum från och med läsåret 1996/97.

Riksdagen har i samband med behandlingen av vissa motioner från allmänna motionstiden 1994 beslutat ge regeringen till känna vad utbildningsutskottet anfört i frågan om föräldrars inflytande vid val av skolform för utvecklingsstörda barn (bet. 1993/94:UbU6, rskr. 1993/94:179).

Utbildningsutskottet har bl.a. anfört att ett barns placering i särskolan mot föräldrarnas vilja utgör en dålig grund för barnets skolgång. Det är därför angeläget att samverkansformerna mellan föräldrar och berörda myndigheter utvecklas. När det gäller vem som skall bestämma, när föräldrarna och skolan inte blir överens om val av skolform, uttalade utskottet följande. Det är principiellt betänkligt att en myndighet ges möjlighet att slutligt ta över föräldrars ansvar. Regeringen bör skyndsamt göra en översyn av nu gällande regler såvitt avser val av skolform för utvecklingsstörda barn. Översynen bör syfta till att föräldrarna i princip får det slutliga avgörandet, när det har varit omöjligt att nå fram till ett gemensamt ställningstagande vad gäller valet mellan grundskola och särskola samt inom särskolan.

Utskottet framhåller dock att dess grundläggande uppfattning är att särskolan även framdeles skall utgöra en oundgänglig tillgång för skolväsendet och vara det naturliga alternativet för de barn som bedöms inte klara av skolgången i grundskolan. Det enskilda barnets bästa måste gälla som norm vid valet mellan grundskola och särskola.

Med anledning av riksdagens tillkännagivande utarbetades ett betänkande Rätt att välja skolform (Ds 1994:89) av en arbetsgrupp i Utbildningsdepartementet. Betänkandet har remissbehandlats. En sammanfattning av förslagen och en sammanställning av remissyttrandena finns i *bilaga 1*. De lagförslag som lades fram i betänkandet finns i *bilaga 2*.

Lagrådet

Regeringen beslutade den 23 februari 1995 att inhämta Lagrådets yttrande över de lagförslag som finns i *bilaga 3*. Lagrådets yttrande finns i *bilaga 4*. Regeringen har i propositionen följt Lagrådets förslag. Dessutom har vissa redaktionella ändringar gjorts i lagtexten. Lagrådets synpunkter tas upp i författningskommentaren till lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

Lagrådet har inte yttrat sig över förslaget till ändring i 3 kap. 14 § skollagen (1985:1100). Ändringen är av sådan beskaffenhet att Lagrådets hörande skulle sakna betydelse.

Riksdagen har under de senaste åren fattat en rad beslut om en ny ansvarsfördelning mellan stat och kommun och en mål- och resultatnriktad styrning av skolan. I enlighet med dessa beslut skall riksdag och regering svara för den övergripande styrningen och lägga fast generella och riksgiltiga mål för skolan, medan det fulla driftsansvaret för verksamheten ligger på skolhuvudmannen. Statsbidraget till skolan har avskaffats och ersatts av ett utjämningsbidrag till kommunerna, vilket inte har någon styrfunktion.

De grundläggande styrdokumenterna är skollagen, respektive skolformsförordning, läroplanerna för det obligatoriska respektive frivilliga skolväsendet samt timplaner och kursplaner för de skilda skolformerna. I dessa styrdokument anges målen och riktlinjerna för utbildningen i respektive skolform. Däremot regleras inte på vilket sätt skolhuvudmännen skall organisera sin verksamhet och inte heller föreskrivs vilka arbetssätt, metoder och arbetsformer som skall användas för att de uppställda målen skall nås.

5 Läroplanen, timplaner och kursplaner

Med stöd av riksdagens beslut (prop. 1992/93:220, bet. 1993/94:UbU1, rskr. 1993/94:82) har regeringen utfärdat en ny läroplan för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94). Den nya läroplanen, som kungjorts i Statens skolverks författningssamling (SKOLFS 1994:1), införs successivt fr.o.m. den 1 juli 1995.

I läroplanen formuleras skolans värdegrund och uppgifter och där anges mål och riktlinjer för verksamheten. Läroplanen uttrycker därmed vilka krav staten ställer på kommunerna inom skolområdet, vilka krav och förväntningar elever och föräldrar kan ställa på skolan samt vilka krav skolan ställer på eleverna.

Målen är av två slag, dels de mål som skolan skall sträva mot och som är desamma för samtliga obligatoriska skolformer, dels de mål som skolan skall ansvara för att alla elever ges möjligheter att nå. De sistnämnda målen är uttryckta i termer av kunskaper som eleven skall skaffa sig i utbildningen och varierar mellan de olika skolformerna. Läroplanen kompletteras med timplaner och kursplaner som är olika för de skilda skolformerna.

5.1 Grundskolan

I de av regeringen utfärdade kursplanerna för grundskolan (SKOLFS 1994:3) anges den lägsta kunskapsnivå i de olika ämnena som varje elev i grundskolan skall ha nått i slutet av det femte respektive det nionde skolåret.

Av 4 kap. 1 § skollagen framgår att särskilt stöd skall ges grundskoleelever som har svårigheter i skolarbetet. Enligt 5 kap. 1 § grundskoleförordningen (1994:1194, ändrad 1995:207) skall ett åtgärdsprogram utarbetas av berörd skolpersonal, om särskilda stödåtgärder behövs för en elev. Skolpersonalen skall därvid samråda med eleven och elevens vårdnadshavare. I 5 kap. 14 § samma förordning föreskrivs att en elev skall ges stödundervisning, om det kan befäras att eleven inte kommer att nå de mål som minst skall ha uppnåtts vid slutet av det femte och det nionde skolåret eller om eleven av andra skäl behöver särskilt stöd. Den nya grundskoleförordningen träder i kraft den 1 juli 1995 och tillämpas med början i årskurserna 1 - 7 läsåret 1995/96.

I 7 kap. grundskoleförordningen finns närmare föreskrifter om betyg och ämnesprov. Betyg skall ges i årskurserna 8 och 9. Som betyg skall användas någon av beteckningarna Godkänd (G), Väl godkänd (VG) eller Mycket väl godkänd (MVG). Slutbetyget sätts med hjälp av dels de mål som eleverna enligt kursplanerna skall ha nått i slutet av det nionde skolåret, dels de betygskriterier för betyget Väl godkänd som Skolverket skall fastställa för respektive ämne.

Ämnesprov i svenska, engelska och matematik i slutet av årskurserna 5 och 9 finns för bedömning av elevens kunskapsutveckling och som stöd för betygssättning.

5.2 Särskolan

Utbildningen i särskolan syftar till att ge utvecklingsstörda barn en till varje elevs förutsättningar anpassad utbildning, som så långt det är möjligt motsvarar den som ges i grundskolan (6 kap. 1 § skollagen).

Särskolans elever utgör en mycket heterogen grupp. Med hänsyn till elevernas stora variationer i begåvning, förutsättningar och behov, är särskolan indelad i grundsärskola och träningsskola.

Läsåret 1993/94 var 8 618 barn inskrivna i särskolan, vilket motsvarar knappt en procent av det totala antalet elever i grundskolan. Av det totala antalet elever i särskolan gick 5 516 elever i grundsärskolan och 3 102 elever i träningsskolan. 936 av eleverna i grundsärskolan och 25 av eleverna i träningsskolan fick sin undervisning i en grundskoleklass (s.k. integrerade elever).

Regeringen har utfärdat en ny särskoleförordning (1995:206), som träder i kraft den 1 juli 1995 och tillämpas med början i årskurserna 1 - 7 läsåret 1995/96. I bilagor till den nya särskoleförordningen finns föreskrifter om utbildningens omfattning (timplaner).

Skolverket har den 12 december 1994 fastställt kursplaner för såväl grundsärskolan som träningsskolan (SKOLFS 1994:56).

För grundsärskolan har kursplaner fastställts i ämnena Bild, Engelska, Hämknäskap, Idrott och hälsa, Matematik, Musik, Naturlära, Samhällslära, Slöjd och Svenska. Till skillnad från kursplanerna i grundskolan anger grundsärskolans kursplaner de mål som eleven, utifrån sina förutsättningar, skall ha uppnått i slutet av det femte respektive det nionde skolåret.

Kursplanerna för träningsskolan har ytterligare en annan karaktär. De beskriver eftersträvad utveckling av varje elevs förmåga inom ett antal områden. Dessa områden är Estetisk verksamhet, Kommunikation, Motorik, Vardagsaktiviteter samt Verklighetsuppfattning.

Enligt 7 kap. den nya särskoleförordningen skall elever i särskolan efter avslutad skolgång få intyg om den utbildning de har gått igenom. En elev i grundsärskolan har rätt att få betyg om eleven eller dennes vårdnadshavare begär det. I sådana fall skall betyg sättas i timplanens ämnen och, såvitt gäller slutbetyg, i relation till den kravnivå som anges i grundsärskolans kursplaner. Betyg anges i en tregradig skala med beteckningar för Väl godkänd (VG), Godkänd (G) och Otillräckliga kunskaper (O).

6 Ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång

Regeringens förslag: Under en fyraårig försöksperiod får barn inte tas emot i särskolan utan vårdnadshavarnas medgivande.

Arbetsgruppens förslag: Elever, som har rätt till utbildning i särskolan, får inte utan vårdnadshavares samtycke tas emot i särskolan. Undantag får göras dels om det är uppenbart att barnet inte kan gå i grundskolan, dels om barnet tagits emot i grundskolan och det senare visar sig att barnet inte klarar av skolgången där. I dessa fall får styrelsen för särskolan besluta att barnet skall tas emot i särskolan även utan vårdnadshavares samtycke.

Remissinstanserna: Medan flertalet remissinstanser tillstyrker arbetsgruppens förslag, är bl.a. Handikappombudsmannen, Riksförbundet Hem och Skola (RHS) samt Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB) starkt kritiska till samtliga förslag som gäller tvångsvisa åtgärder vid placering i särskola och inom särskola. De hävdar att föräldrar alltid skall ha rätt att välja den skolform som de anser vara bäst för deras barn. En annan uppfattning har bl.a. Socialstyrelsen, som anser att det inte är möjligt att ge föräldrarna fullständig valfrihet i fråga om barnet skall gå i särskola eller i annan skolform.

Skälen för regeringens förslag: Rätt till utbildning i särskolan har endast utvecklingsstörda barn, som på grund av sin utvecklingsstörning inte kan gå i grundskolan samt barn som enligt 1 kap. 16 § skollagen jämställs med utvecklingsstörda, dvs. barn som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, eller barn med autism eller autismsliknande tillstånd. Det är styrelsen för särskolan som avgör om ett barn skall tas emot i särskolan eller inte.

Ett beslut om särskoleplacering baseras i regel på pedagogiska, psykologiska och vid behov medicinska utredningar. Skollagen innehåller inte någon bestämmelse om vårdnadshavarens inflytande i frågan, utan styrel-

sen för särskolan kan mot vårdnadshavarens vilja besluta att ett barn skall tas emot i särskolan. Dock framhölls i specialmotiveringen till 3 kap. 4 § skollagen vikten av att beslut om särskoleplacering föregås av samråd med eleven och dennes vårdnadshavare (prop. 1991/92:94 s. 37).

Hösten 1992 tillsatte dåvarande skolministern en arbetsgrupp för särskolefrågor (U 1992:F), med uppgift att följa utvecklingen vad gäller samverkan mellan hem och skola vid val av skolform. Av arbetsgruppens betänkande Särskolebarn - om samverkan, dialog och föräldrainflytande (Ds 1994:46) framgår, att det är mycket ovanligt att ett barn tas emot i särskolan mot vårdnadshavares uttalade önskemål. FUB:s representanter i arbetsgruppen rapporterade bl.a., att de inte kände till att något barn under de senaste två läsåren skrivits in i särskolan mot vårdnadshavares vilja.

I de allra flesta fall är vårdnadshavare och skolhuvudman överens om att barnet tillhör särskolans personkrets och att barnet skall fullgöra skolplikten i särskolan. I de fall vårdnadshavarna motsätter sig särskoleplacering, för skolan i regel en fortlöpande dialog med dem och informerar om särskolan.

Det har emellertid blivit vanligare att vårdnadshavare framför önskemål om att barnet med stöd av extra resurser, t.ex. en elevassistent, skall få gå i närmast belägna grundskola tillsammans med sina kamrater från förskoletiden (integrerade elever). Dessa vårdnadshavare inser att barnet inte kommer att nå upp till de kunskapskrav som ställs på elever i grundskolan. De betonar i stället den sociala samvarons positiva effekter, t.ex. att barnet tillägnar sig andra barns uppträdande och beteende, rörelse- och kontaktmönster.

Vårdnadshavare, som övertalas eller känner sig tvingade att acceptera en särskoleplacering, kan uppleva det som kränkande att en myndighet bestämmer vilken skolform barnet skall gå i. Samtidigt är det naturligt att skolhuvudmannen är angelägen om att barnet går i den skolform, som skolhuvudmannen bedömer vara bäst för barnet. Det är svårt att hitta en lösning som helt tillgodoser båda dessa intressen. Remissutfallet visar också på motsättningarna i denna fråga. De flesta kommuner, dvs. skolhuvudmännen, är positiva till att det skall finnas en möjlighet att i uppenbara fall frångå vårdnadshavares önskemål, medan de organisationer som företräder bl.a. föräldrar är mycket kritiska till en sådan lösning.

Det är viktigt att vårdnadshavare får ett starkt inflytande över sina barns skolgång. Ett sådant inflytande är en av förutsättningarna för att barnen skall få en bra skolsituation. Regeringen föreslår därför att barn, som har rätt att fullgöra skolplikten i särskolan, under en försöksperiod inte får skrivas in i särskolan utan vårdnadshavarens medgivande. Försöksperioden bör omfatta fyra läsårs. Att skolplikten fullgörs inom en viss skolform innebär bl.a. att undervisningen skall baseras på de föreskrifter i läroplanen som gäller för skolformen i fråga, att undervisningen skall följa kursplanerna för respektive skolform samt att de bestämmelser om prov och betyg som finns för skolformen skall tillämpas.

För att vårdnadshavare skall kunna ta ställning till om barnet skall fullgöra skolplikten i grundskolan eller särskolan och för att kunna bedöma effekterna av sitt ställningstagande krävs, att skolan fortlöpande för

en dialog med dem och bl.a. informerar om de olika skolformerna. Av informationen bör bl.a. framgå vilka krav de olika skolformerna ställer på eleverna, vilka krav vårdnadshavare kan ställa på skolan samt vilka möjligheter skolan har att tillgodose elevens särskilda behov. Vårdnadshavare bör också informeras om att grundskolans resurser för att utforma undervisningen efter en enskild elevs behov är mindre än särskolans.

I detta sammanhang kan nämnas att det av Skolverkets årsrapport från september 1994 Skolan - Jämförelsetal för skolhuvudmän bl.a. framgår att det genomsnittliga antalet elever i en grundskoleklass var 22 medan motsvarande siffra för en särskoleklass var 5,3. Det genomsnittliga antalet lärare per 100 elever var i grundskolan 8,3 och i särskolan 31,7.

Att utvecklingsstörda barn inte får tas emot i särskolan utan vårdnadshavares medgivande innebär däremot inte att vårdnadshavare ges rätt att välja vilken klass som barnet skall placeras i.

Regeringen utgår från att vårdnadshavare, som de viktigaste personerna i barnets liv, vid beslut om placering vid viss skolform har sitt barns bästa för ögonen. Vårdnadshavaren har ju huvudansvaret för barnets utveckling och uppfostran och känner barnets kapacitet väl.

Vår uppfattning är att särskolan fyller ett stort behov och även fortsättningsvis kommer att vara en viktig del i det svenska skolväsendet för de barn som, på grund av utvecklingsstörning, inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål.

De vårdnadshavare som väljer att placera sitt barn i särskolan, väljer därmed en skolform med lång erfarenhet av att undervisa utvecklingsstörda och därmed jämställda barn. Personalen har lång erfarenhet av att individualisera undervisningen och låta varje elev arbeta efter sin egen förmåga och i sin egen takt. Med få elever i varje klass och en vuxentäthet som är betydligt högre än i grundskolan är förutsättningarna större att ge alla elever den hjälp de behöver. Personalen i särskolan har också väl utarbetade rutiner vad gäller kontinuerliga kontakter mellan hem och skola. En av särskolans viktigaste uppgifter är att ge eleverna goda förutsättningar att vara aktiva i det dagliga livet och att förbereda dem för vuxenlivet.

Den föreslagna försöksverksamheten bör omfatta de barn som har rätt till utbildning i särskolan, dvs. utvecklingsstörda barn och barn som enligt 1 kap. 16 § skollagen jämställs med utvecklingsstörda. Den bör omfatta såväl barn som under försöksperioden skall börja skolan och barn som redan har börjat.

Försöksverksamheten bör pågå under en tid av fyra läsår och kontinuerligt följas upp och utvärderas. Ansvaret för uppföljning och utvärdering bör ligga på Skolverket. Liksom i fråga om all annan verksamhet inom det offentliga skolväsendet har också kommunerna ett ansvar för att verksamheten följs upp och utvärderas inom kommunen.

Utvärderingen, som bör kunna ligga till grund för ett framtida ställningstagande i frågan, är viktig för att bl.a. ge svar på frågorna i vilken omfattning vårdnadshavare valt att placera sina barn i grundskolan framför särskolan, hur dessa barn klarat skolgången i grundskolan samt om utvecklingsstörda elevers placering i grundskolan påverkat situationen för andra grundskoleelever, särskilt de som haft behov av extra stöd.

Eftersom den föreslagna försöksverksamheten ansluter till vad som redan är praxis hos skolhuvudmännen, bedömer regeringen att den inte kommer att leda till några merkostnader. Utvärderingen bör emellertid belysa även kostnadsaspekterna.

Försöksverksamheten bör regleras i en särskild lag, som bör träda i kraft den 1 januari 1996 och tillämpas på utbildning som äger rum fr.o.m. läsåret 1996/97.

Integrerade elever

Kommunerna skall senast den 1 januari 1996 ha tagit över ansvaret för särskolan från landstingen (prop. 1991/92:94, bet. 1991/92:28, rskr. 1991/92:285). Från den tidpunkten får elever i grundskolan och särskolan samma skolhuvudman. Flertalet särskoleklasser är redan i dag lokalmässigt förlagda till vanliga grundskolor. Med samma skolhuvudman blir det förmodligen lättare för kommunen att hitta mer flexibla lösningar, t.ex. att i vissa ämnen samundervisa barn från såväl grundskolan som särskolan. Det bör också kunna leda till att personalen i de båda skolformerna får ökade möjligheter att samverka, t.ex. genom att anordna gemensamma friluftsdagar och andra aktiviteter. Förutsättningarna för att kunna integrera särskoleelever i vanliga grundskoleklasser alternativt att anordna samverkansklasser med elever från de båda skolformerna ökar också.

Regeringen anser det värdefullt att en elev, som är inskriven i särskolan kan få sin utbildning i grundskolan (integrerad elev). En sådan föreskrift finns därför i 6 kap. 1 § i den nya särskoleförordningen. Även om vårdnadshavaren måste ge sitt tillstånd för en sådan klassplacering, är det skolhuvudmannen som avgör frågan. Regeringen förutsätter att skolhuvudmannen tar initiativ till integrering när det är lämpligt. Integrerade elever skall följa särskolans styrdokument med de modifieringar som är nödvändiga för att de skall kunna följa klassens arbete.

Klassplacering i grundsärskola respektive träningskola

Enligt riksdagens uttalande skall regeringens översyn avse nu gällande regler såväl vad avser valet mellan grundskolan och särskolan som valet inom särskolan.

Den arbetsgrupp inom Utbildningsdepartementet som utarbetade betänkandet Rätt att välja skolform framhöll bl.a. att vårdnadshavare för närvarande har stora möjligheter att välja skola inom den skolform som barnet kommer att tillhöra. Däremot finns inga bestämmelser om skyldighet för skolhuvudmannen att tillgodose önskemål om klassplacering. Arbetsgruppen ansåg att det bör ankomma på de professionella i skolan att avgöra hur eleverna inom respektive skolform skall grupperas. Arbetsgruppen gjorde därför bedömningen att det inte finns skäl att införa någon föreskrift om att vårdnadshavare som väljer särskolan för sitt barn också skall ha rätt att välja placering i grundsärskola alternativt träningskola.

Majoriteteten av remissinstanserna delar arbetsgruppens bedömning. Många remissinstanser framhåller emellertid betydelsen av att klassplacering

ringen föregås av samråd mellan hem och skola. FUB, RHS, RBU, Handikappombudsmannen samt Bräcke och Karlshamns kommuner anser däremot, att vårdnadshavare skall ha rätt att välja mellan grundsärskolan och träningsskolan. Däremot anser Kommunförbundet att fördelningen av elever på grundsärskolan och träningsskolan bör ses som en metodfråga där valet av klassplacering blir beroende av barnets funktionshinder och särskolans möjlighet att koncentrera erforderliga resurser och kompetens för barn med likartade behov. Enligt förbundets uppfattning finns det inte anledning att lagstifta i denna fråga. Regeringen har nu ingen annan uppfattning.

7 Skolpliktsbegreppet m.m.

Regeringens förslag: *Vanlig respektive särskild skolplikt* benämns i fortsättningen enbart *skolplikt*.

Avgränsningen av vilka utvecklingsstörda barn som skall tas emot i särskolan preciseras.

Arbetsgruppens förslag: Vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med begreppet skolplikt.

För elever i specialskolan införs nioårig skolplikt och rätt till ett frivilligt tionde skolår.

Remissinstanserna: Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget att vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med benämningen skolplikt.

Flertalet av de remissinstanser som yttrat sig över förslaget att införa nioårig skolplikt även för specialskolans elever har tillstyrkt. Negativa till förslaget ställer sig bl.a. Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH), samtliga specialskolor som yttrat sig över betänkandet, Sveriges Dövas Riksförbund och Hörselskadades Riksförbund. Även Handikappombudsmannen avvisar förslaget, men föreslår samtidigt att de elever som vill skall ha rätt att sluta efter nioårig skolgång.

Skälen till regeringens förslag: Enligt 3 kap. 1 § skollagen har alla barn, med vissa undantag, som är bosatta i landet skolplikt. Skolplikten motsvaras av en rätt att få utbildning inom det offentliga skolväsendet för barn och ungdom.

Barn i allmänhet har *vanlig skolplikt*. Den är nioårig och fullgörs normalt i grundskolan.

Särskild skolplikt har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda, synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade. Barn med utvecklingsstörning tas normalt emot i särskolan och övriga i specialskolan. Elever i särskolan har nioårig skolplikt med rätt till ett frivilligt tionde skolår. Elever i specialskolan har tioårig skolplikt.

Skolpliktiga barn kan också fullgöra sin skolgång i fristående skolor som är godkända för ändamålet.

Regeringen delar arbetsgruppens uppfattning att det inte längre finns något behov av att ha två olika benämningar för skolplikt. Vi föreslår därför att uppdelningen i vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med benämningen *skolplikt*. Att en enhetlig skolpliktsbenämning införs innebär inte att särskolan och specialskolan avvecklas som egna skolformer.

Frågor om förlängd skolgång och sänkt skolplikt har behandlats i betänkandet Grunden för livslångt lärande. En barnmogen skola (SOU 1994:45). Regeringen kommer under år 1995 att ta ställning till de frågeställningar som betänkandet och remissbehandlingen ger upphov till. Regeringen anser därför att det för närvarande inte finns skäl att ändra skolpliktstiden för specialskolans elever.

Enligt 3 kap. 3 § skollagen har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda särskild skolplikt. De skall i regel tas emot i särskolan. Som framgått under avsnitt 6 baseras ett beslut om särkoleplacering i regel på pedagogiska, psykologiska och vid behov medicinska utredningar. När det gäller bedömningen om ett barn kan gå i grundskolan måste man givetvis beakta de olika kunskapsmål som enligt den nya läroplanen och de nya kursplanerna gäller för grundskolan och särskolan. Mot den bakgrunden bör uttrycket *inte kan gå i grundskolan* preciseras. Regeringen föreslår därför att det i 3 kap. 3 § skollagen föreskrivs att barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Vid bedömningen måste självfallet beaktas det stöd som skall ges till grundskoleelever som har svårigheter i skolarbetet.

Fristående skolor

Bestämmelserna i 9 kap. skollagen om fristående skolor för skolpliktiga barn är utformade med utgångspunkt i benämningarna vanlig respektive särskild skolplikt. Arbetsgruppens förslag innebar en redaktionell omarbetning av bestämmelserna om fristående skolor. Eftersom regeringen har beslutat att låta frågor om fristående skolor bli föremål för en parlamentarisk utredning (dir. 1995:16) bör i princip endast sådana ändringar göras, som är nödvändiga med anledning av slopandet av benämningarna vanlig respektive särskild skolplikt. De olika slags fristående skolor som finns bör i stället jämföras med motsvarande skolform inom det offentliga skolväsendet. Som villkor för fullgörande av skolplikt bör det därför i fortsättningen inte anges att den fristående skolan skall vara godkänd för vanlig respektive särskild skolplikt utan att den skall vara godkänd som en fristående skola som motsvarar grundskolan, särskolan eller specialskolan. Kriterierna för godkännande behålls emellertid oförändrade. Mot den bakgrunden och då det redan av gällande reglering framgår att utbildningen vid en fristående skola skall vara jämförbar med utbildning i grundskolan, särskolan eller specialskolan får ett beslut som fattats före ikraftträdandet anses gälla även därefter. Någon särskild övergångsbestämmelse av den innebörden kan inte anses erforderlig.

Bestämmelsen i 9 kap. 5 § om internationella skolor bör omarbetas så att den blir tydligare. Någon ändring av vad som avses med en internatio-

8 Författningskommentarer

8.1 Förslaget till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

3 kap.

2 och 3 §§

Bestämmelserna har fått en annan utformning med anledning av att benämningarna *vanlig skolplikt* och *särskild skolplikt* slopats. Enligt 1 § har - med vissa undantag - alla barn som är bosatta i landet skolplikt. I 2 § anges inom vilka skolformer skolplikten skall fullgöras. Det finns också en hänvisning till bestämmelserna om skolpliktens fullgörande på annat sätt än inom grundskolan, särskolan eller specialsolan. Därmed avses möjligheten att fullgöra skolplikten i sameskolan, i en fristående skola eller i en sådan särskild utbildningsform som anges i 10 kap. I 3 § anges vilka barn som skall tas emot inom de olika skolformerna.

I 3 § andra stycket avgränsas särskolans elevgrupp genom uttrycket *barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda*. Bakgrunden till ändringen har behandlats i den allmänna motiveringen (avsnitt 7). Någon förändring av personkretsen är inte avsedd. Grundskolans kunskapsmål finns angivna i läroplanen för det obligatoriska skolväsendet (Lpo 94) och i kursplanerna. De mål som främst utgör grunden vid bedömningen är de mål som i läroplanen benämns Mål att uppnå i grundskolan.

10 §

Ändringen i paragrafen är en följd av att benämningen *särskild skolplikt* slopas.

14 §

Första stycket har korrigerats så att det överensstämmer med lydelsen enligt SFS 1992:598.

9 kap.

1 och 2 §§

Ändringarna innebär att en fristående skola i stället för att godkännas för *vanlig* respektive *särskild* skolplikt godkänns att motsvara grundskolan, särskolan respektive specialsolan. Kriterierna för godkännande har inte ändrats.

3 och 4 §§

I bestämmelserna anges vilka barn som får fullgöra skolplikten i fristående skolor som motsvarar särskolan respektive specialskolan. Elevgrupperna är desamma som de som enligt 3 kap. 3 § skall tas emot i särskolan och specialskolan.

5 §

Förutom ändringar som är en följd av slopandet av benämningen *vanlig skolplikt* har bestämmelsen omarbetats för att den skall bli tydligare.

6, 6 a och 17 §§

Ändringarna är en följd av ändringarna i 1 och 2 §§.

10 kap.

5 §

Ändringen är en följd av att benämningen *särskild skolplikt* slopas.

8.2 Förslaget till lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång

Den nya lagen omfattar en försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande i fråga om utvecklingsstörda barns skolgång. Försöksverksamheten är begränsad tidsmässigt. Den sker inom ramen för det offentliga skolväsendet och lagen innehåller endast den avvikelse från skollagen som är nödvändig för att försöksverksamheten skall kunna genomföras. I övrigt gäller skollagens bestämmelser för utbildningen.

1 §

För att försöksverksamheten skall kunna genomföras krävs avvikelse från bestämmelsen i 3 kap. 3 § andra stycket skollagen, som anger att barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda *skall* tas emot i särskolan.

2 §

Under den tid försöksverksamheten pågår får kommunen inte ta emot ett barn i särskolan utan vårdnadshavarens medgivande. Personkretsen är densamma som anges i 3 kap. 3 § andra stycket skollagen.

Uttrycket *tas emot* avser inte endast det tillfälle då ett barn börjar skolan utan avser hela den tid barnet fullgör sin skolplikt i särskolan. Om vårdnadshavaren återtar medgivandet finns inte längre förutsättningar för att ta emot barnet i särskolan. Frågan om ett barn skall tas emot i särskolan prövas enligt 3 kap. 4 § första stycket skollagen av styrelsen för särskolan i barnets hemkommun.

I överensstämmelse med vad Lagrådet har föreslagit har paragrafen omformulerats så att det uttryckligen framgår hur utvecklingsstörda barn skall fullgöra sin skolplikt, om inte vårdnadshavarna lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan. I de fall barnet tas emot i grundskolan är de bestämmelser som gäller för den skolformen tillämpliga, exempelvis timplaner, kursplaner och bestämmelserna om nationella prov och betyg. Detta till skillnad mot vad som gäller s.k. integrerade elever. Dessa elever, som är inskrivna i särskolan, skall följa särskolans styrdokument, trots att de är placerade i en grundskoleklass.

3 §

Av 3 § följer att försöksverksamheten också omfattar vissa barn som inte är utvecklingsstörda. Den grupp som anges är densamma som enligt 1 kap. 16 § skollagen jämföras med utvecklingsstörda.

Ikraftträdande m.m.

Försöksverksamheten skall pågå under fyra läsår med början läsåret 1996/97. Den gäller både för barn som skall börja skolan och barn som redan har börjat fullgöra skolplikten.

1 Remissinstanserna

Remissyttranden har kommit in från Socialstyrelsen, Statens skolverk, Statens institut för handikappfrågor i skolan (SIH), Birgittaskolan, Åsbackaskolan, Östervångsskolan, Stockholms, Enköpings, Nyköpings, Norrköpings, Eksjö, Jönköpings, Växjö, Oskarshamns, Gotlands, Ronneby, Hässleholms, Helsingborgs, Skurups, Varbergs, Göteborgs, Uddevalla, Vänersborgs, Skövde, Sunne, Örebro, Västerås, Falu, Sandvikens, Sundsvalls, Bräcke, Östersunds och Gällivare kommuner, Uppsala, Jönköpings, Kalmar samt Västerbottens läns landsting, Svenska Kommunförbundet, Landstingsförbundet, Tjänstemännens Centralorganisation (TCO), Sveriges Akademikers Centralorganisation (SACO), Riksförbundet Hem och Skola (RHS), Sveriges Dövas Riksförbund (SDR), Synskadades Riksförbund (SRF), Riksförbundet för Rörelsehindrade Barn och Ungdomar (RBU), Riksförbundet för Utvecklingsstörda Barn, Ungdomar och Vuxna (FUB) samt Hörselskadades Riksförbund (HRF).

Yttranden har dessutom inkommit från Falkenbergs, Grästorps, Haninge, Karlshamns, Kungälv, Luleå, Lund, Malmö, Marks, Norbergs, Simrishamns, Tyresö, Uppsala och Västerviks kommuner, Socialnämnden vid Malmöhus läns landsting, Sveriges Psykologförbund, Lärarnas Riksförbund (LR), Handikappombudsmannen, Ekeskolan, Riksförbundet för döva, hörselskadade och språkstörda barn (DHB), Kristinaskolan, Manilla-skolan, Hällsboskolan, Särskolans skolledargrupp i Älvsborgs län samt Unga hörselskadade (UH).

2 Nioårig skolplikt för alla barn i den obligatoriska skolan

I betänkandet föreslås att begreppen vanlig respektive särskild skolplikt ersätts med begreppet skolplikt.

För specialskolans elever föreslås nioårig skolplikt med rätt till ett frivilligt tionde skolar.

Motiv till förslagen

Enligt nuvarande bestämmelser i 3 kap. skollagen (1985:1100) har barn i allmänhet vanlig skolplikt. Den är nioårig och fullgörs normalt i grundskolan.

Särskild skolplikt har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda, synskadade, hörselskadade eller talskadade. De utvecklingsstörda tas normalt emot i särskolan och övriga i specialskolan.

Vad som sägs om utvecklingsstörda barn gäller även dem som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt personer med autism eller autismliknande tillstånd. Elever i särskolan har nioårig skolplikt med rätt till ett frivilligt tionde skolår. Elever i specialskolan har tioårig skolplikt.

Med anledning av att många föräldrar till utvecklingsstörda barn upplever den särskilda skolplikten som mycket negativ, föreslås i betänkandet att begreppen vanlig och särskild skolplikt skall ersättas med begreppet skolplikt.

Eftersom det inte finns skäl att ålägga specialskolans elever en längre skolpliktstid än den som gäller för elever i andra skolformer, föreslås att nioårig skolplikt införs även för dessa elever. Förslaget avser inte att försämra deras utbildning, därför föreslås att specialskolans elever får rätt till ett frivilligt tionde skolår. Denna rättighet innebär - i likhet med vad som gäller för särskolans elever - en skyldighet för skolhuvudmannen att erbjuda alla elever med nioårig skolgång i specialskolan ett frivilligt tionde skolår.

Remissinstanserna

Ingen remissinstans har motsatt sig förslaget att ersätta begreppen vanlig respektive särskild skolplikt med begreppet skolplikt. Många remissinstanser anser att det inte längre finns skäl att använda sig av två skolpliktsbegrepp. Ett enhetligt skolpliktsbegrepp medverkar till att skapa ett så allmängiltigt språkbruk som möjligt omkring skolan.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att ändra skolpliktstiden till nio år med rätt till ett frivilligt tionde år för specialskolans elever. Många betonar vikten av att rätten till det frivilliga skolåret finns kvar och att det uppfattas som en skyldighet för skolhuvudmannen att anordna detsamma.

Samtliga specialskolor, SIH, SDR, DHB och HRF avstyrker däremot förslaget. Behovet av tioårig skolplikt för specialskolans elever beror bl.a. på uteblivna habiliteringsinsatser under förskoletiden. Dessutom har döva och hörselskadade elever i specialskolan i jämförelse med grundskolans elever ett ämne mer, nämligen teckenspråk. Vid fyra av specialskolorna måste eleverna efter sitt sista skolår byta skolort och flytta till Örebro. Sannolikheten för att eleverna skall klara av att genomföra gymnasiestudierna minskar betydligt om de måste bryta upp ett år tidigare från specialskolan.

Även Handikappombudsmannen avvisar förslaget, men föreslår samtidigt att de elever som vill skall ha rätt att sluta efter nioårig skolgång.

Såväl Handikappombudsmannen som SDR finner det märkligt att nioårig skolplikt föreslås utan någon som helst hänvisning till förslagen i betänkandet (SOU 1994:45) Grunden för livslångt lärande - en barnmogen skola.

I betänkandet föreslås att vårdnadshavare till utvecklingsstörda barn och sådana barn som avses i 1 kap. 16 § skollagen i princip skall få ett avgörande inflytande över om barnet skall vara elev i grundskolan och följa grundskolans timplan, kursplaner och betygssystem eller om barnet skall vara elev i särskolan och följa dess timplaner och kursplaner. Undantag från huvudregeln skall endast få göras om det är uppenbart att barnet inte kan gå i grundskolan.

Vilken skolform föräldrarna än väljer, så ankommer det på styrelsen för respektive utbildning att besluta om fördelning av elever på olika klasser och grupper inom skolformen. Hur undervisningsgrupperna skall se ut är en fråga som bör avgöras lokalt och inte genom föreskrifter från staten. Bestämmelsen i 20 §, andra stycket särskoleförförordningen (1986:573) om att elever i särskolan i vissa fall kan följa undervisningen i en vanlig grundskoleklass (s.k. integrerade elever) behöver därför inte längre finnas kvar.

I betänkandet föreslås vidare att om ett sådant barn som har rätt till skolgång i särskolan har börjat i grundskolan och det senare visar sig att barnet, trots det stöd som har satts in, inte når upp till kunskapskraven i grundskolans kursplaner, skall barnet kunna omplaceras till särskolan även utan föräldrarnas samtycke.

Motiv till förslagen

För att föräldrarna skall kunna välja den skolform som bäst tillgodoser barnets förutsättningar och behov framhålls vikten av att föräldrarna får en ingående information dels om de olika skolformerna, dels om vilka krav som ställs på eleverna i såväl grundskolan som särskolan, dels om vilka personella och ekonomiska resurser skolformerna disponerar.

Med sådan information som grund och med tanke på att föräldrarna har huvudansvaret för barnets utveckling och uppfostran och då de förväntas ha barnets bästa för ögonen vid alla beslut som berör barnet, föreslås att föräldrarna skall få ett i princip avgörande inflytande vid val av skolform.

Undantag från huvudregeln får endast göras om det är uppenbart att barnet inte kan gå i grundskolan. Om de professionella i skolan bedömer att barnet, med hänsyn till sina egna förutsättningar och de möjligheter och resurser som skolan har, inte har rimliga möjligheter att nå de fastställda utbildningsmålen, skall barnet få tas emot i särskolan även utan föräldrarnas medgivande.

Om frågan om omplacering av en elev från grundskola till särskola uppkommer bör diskussioner föras med föräldrarna, den eller de lärare som har undervisat barnet samt elevvårdspersonalen vid skolan. Dessa har goda förutsättningar att förklara för föräldrarna vad barnet kan och inte kan klara av. Beslutsunderlaget är således mycket bättre än då barnet skall börja sin skolgång.

Eftersom skolhuvudmannen har skyldighet att dels ge särskilt stöd till alla elever som behöver det, dels skall upprätthålla undervisningens

Remissinstanserna

Flertalet remissinstanser - däribland Falu, Gotlands, Helsingborgs, Jönköpings, Luleå, Norrköpings, Ronneby, Uppsala, Västervik, Västerås, Växjö och Örebro kommuner, Jönköpings, Uppsala och Västerbottens läns landsting, Skolverket, Socialstyrelsen och Svenska Kommunförbundet - är positiva till att föräldra dels ges rätt att i princip välja skolform, dels att styrelsen för särskolan i uppenbara fall får skriva in elever i särskolan, även mot föräldrarnas önskemål. Många remissinstanser betonar också vikten av att föräldrar tidigt får information om de olika skolformerna. På så sätt underlättas föräldrarnas möjlighet att välja och risken för oenighet mellan hem och skola minskar. Göteborgs kommun anser att endast om en förälder allvarligt brister i sitt föräldraansvar bör en placering i särskola mot föräldrarnas vilja övervägas. Ett fåtal remissinstanser har berört den principiella frågan om vilka styrdokument undervisningen i respektive skolform skall baseras på. Göteborgs kommun anser att utbildningsmålen i kursplanerna kan utgöra en bra grund vid val av skolform. Kommunen pekar samtidigt på risken att kursplanerna uppfattas som ett objektivet mått på elevernas möjlighet att nå utbildningsmålen. Det kan leda till en större benägenhet att se särskolan som enda alternativ, snarare än att ifrågasätta kvaliteten på den utbildning som grundskolan erbjuder.

Socialstyrelsen, som är positiv till att föräldra får en starkare ställning vid val av skolform, framhåller dock att det inte är möjligt att ge föräldra fullständig valfrihet i denna fråga. Bräcke, Haninge, Karlshamns, Skövde, Sundsvalls, Tyresö och Varbergs kommuner, SIH, SACO, RHS, SRF, RBU, FUB, Sveriges Psykologförbund samt Handikappombudsmannen har däremot uppfattningen att föräldra bör ges fullständig valfrihet vad gäller val av skolform. Karlshamns kommun anser bl.a. att förslagen alltför litet tar hänsyn till den sociala aspekten. Skövde kommun menar att förslagen ger utrymme för subjektiva värderingar och att detta psykologiskt sett inte är tillfredsställande. Några remissinstanser däribland Handikappombudsmannen anser att om föräldra inte är positivt inställda till skolgång i särskolan, är det till förfång för barnen att skriva in dem där. FUB är starkt kritiska till samtliga förslag som gäller tvångsvisa åtgärder vid placering i särskola och inom särskola. Om skolan skall kunna lyckas uppfylla läroplanens strävansmål måste, enligt FUB, all personal ta ett ansvar för att motverka segregation och utslagning. Utifrån ett sådant synsätt är särskolan som särskild skolform en avvikelse från det normala som på sikt måste försvinna.

Några remissinstanser, däribland Socialnämnden vid Malmöhus läns landsting, Handikappombudsmannen, Haninge, Ronneby, Sundsvalls, Tyresö, Uppsala och Örebro kommuner anser att den föreslagna formuleringen av 3 kap. 3 § skollagen är såväl motsägelsefull som svårtolkad. Sundsvalls kommun och LR föreslår att en opartisk skiljenämnd inrättas, som beslutar om barnets skolplacering när skolans och hemmets viljor

inte går att förena. RHS uppfattar förslaget som en negativ särbehandling och bristande tilltro till föräldrar med barn i särskolan. De menar att förslaget tar fasta på att tala om vad barnet inte klarar av.

Några remissinstanser påpekar betydelsen av att rätten att överklaga styrelsens beslut finns kvar. Hässleholms kommun betonar vikten av att bestämmelsen om provplacering i annan skolform behålls. Gällivare kommun hyser farhågor för att om föräldrar i högre grad väljer grundskola, så kommer särskolan som skolform att få svårt att överleva, särskilt i små kommuner. Därmed skulle också den speciella kompetens som dessa barn erfordrar äventyras.

Majoriteten av remissinstanserna delar uppfattningen att det även i fortsättningen skall vara styrelsen för skolan som beslutar om fördelning på klasser och grupper inom särskolan. FUB, Karlshamns och Marks kommuner anser att bestämmelsen om integrerade elever bör finnas kvar. FUB betonar att det måste vara möjligt att som särskoleelev fullgöra sin skolplikt i vanlig klass.

De flesta remissinstanser betonar att styrelsen för särskolan så långt det är möjligt skall försöka nå samförstånd med föräldrarna.

Flertalet remissinstanser tillstyrker förslaget att en utvecklingsstörd elev som har börjat i grundskolan skall kunna omplaceras till särskolan även utan föräldrarnas samtycke. Avvikande mening har SACO, RBU, FUB, RHS, Handikappombudsmannen, Bräcke, Sundsvall, Skövde och Varbergs kommuner. Bl.a. Bräcke kommun anser att föräldrarnas val skall beaktas eftersom föräldrarna alltid förväntas ha barnets bästa i åtanke.

4 Grundsärskola respektive träningsskola

Särskolan skall även i fortsättningen vara indelad i grundsärskola och träningsskola och det skall vara styrelsen för särskolan som beslutar om fördelning av elever på klasser och grupper.

Motiv till förslagen

Den obligatoriska särskolan är indelad i grundsärskola och träningsskola. Behovet av individanpassad undervisning är mycket stort i såväl grundsärskolan som i träningsskolan. Separata timplaner och kursplaner kommer att utfärdas.

I *grundsärskolan* undervisas elever med lindrig utvecklingsstörning. Förenklat uttryckt kan sägas att eleverna i grundsärskolan kan lära sig läsa och skriva, och med hjälp av dessa färdigheter skaffa sig nya kunskaper.

I *träningsskolan* är undervisningen anpassad till elever med svår eller måttlig utvecklingsstörning. Det är knappast fråga om en bestämd gemensam lärokurs utan i stället att lära varje barn så mycket barnet förmår tillgodogöra sig under skoltiden.

En majoritet av remissinstanserna är positiva till att särskolan fortfarande skall vara indelad i grundsärskola och träningsskola.

Negativa till förslaget är SIH, Handikappombudsmannen, Svenska Kommunförbundet, RHS, FUB, RBU, Falkenbergs, Karlshamns och Varbergs kommuner samt Jönköpings läns landsting. Bl.a. RHS framhåller att skilda uppnåendemål för träningsskolan respektive grundsärskolan kommer att gälla enligt läroplanen. Det avviker från vad som gäller vid klassplacering i grundskolan, mot denna bakgrund anser RHS att föräldrar skall få avgöra placeringen i grundsärskola och träningsskola.

Jönköpings läns landsting och Svenska Kommunförbundet anser att man enbart skall använda ett begrepp, särskola eller grundskola.

5 Finansieringsprincipen

Förslagen att föräldrarna i princip skall få rätt att välja skolform bedöms inte medföra några ökade utgifter för kommunerna.

Motiv till förslaget

Finansieringsprincipen innebär att staten inte kan ålägga kommunerna nya uppgifter utan att öka statsbidragen eller fatta beslut som möjliggör besparingar.

Remissinstanserna

Svenska Kommunförbundet, Uppsala läns landsting, Lund, Sunne och Uppsala kommuner menar att förslagen kommer att innebära kostnadsökningar för kommunerna. Om föräldrarna väljer bort särskolan till förmån för grundskolan kan det innebära kostnadsökningar för kommunerna om det ställs krav på specialresurser för enskilda elever samtidigt som dessa anordningar redan finns i särskoleklass där eleven kan placeras. Jönköpings kommun utgår från att förslagen inte innebär utgiftsökningar för kommunerna. Enköpings kommun föreslår att ett specialdestinerat statsbidrag för särskolan prövas.

Förslag till

Lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2, 3 och 10 §§, 7 kap. 3 och 6 §§ samt 9 kap. 1–5 §§ skollagen (1985:1100)¹⁴ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagna lydelse

3 kap.

2 §

Barn i allmänhet har vanlig skolplikt. Den skall fullgöras i grundskolan, om inte annat följer av 8–10 kap.

Barn skall fullgöra sin skolplikt i grundskolan, om inte annat följer av 3 § eller bestämmelserna i 8–10 kap.

3 §¹⁵

Särskild skolplikt har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda, synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade. Sådan skolplikt skall fullgöras i särskolan eller specialskolan, om inte annat följer av 9 eller 10 kap.

De utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan och övriga i specialskolan. Utvecklingsstörda, som på grund av synskada, dövhet, hörselskada eller talskada inte kan gå i särskolan, skall dock tas emot i specialskolan.

Barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda skall fullgöra sin skolplikt i särskolan. Ett barn får dock endast tas emot i särskolan utan vårdnadshavarens samtycke, om det är uppenbart att barnet inte kan gå i grundskolan. Detta gäller inte om barnet har tagits emot i grundskolan och inte längre bedöms kunna gå där.

Barn som är synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade och inte kan gå i grundskolan eller i särskolan skall fullgöra sin skolplikt i specialskolan.

Barn som avses i första och andra styckena får också fullgöra sin skolplikt enligt bestämmelserna i 9 och 10 kap.

¹⁴ Lagen omtryckt 1991:1111.

¹⁵ Senaste lydelse 1993:800.

10 §¹⁶

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år *eller, om barnet fullgör särskild skolplikt i specialskolan, 17 år.* Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år.

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av styrelsen för utbildningen.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

7 kap.

3 §¹⁷

Specialskolan skall för utbildning på grundskolenivå ha *tio* årskurser. Specialskolan skall för utbildning på grundskolenivå ha *nio obligatoriska* årskurser. *De ungdomar som har slutfört årskurs 9 i specialskolan har rätt att få fortsatt utbildning i årskurs 10 i specialskolan.*

6 §¹⁸

Om en elev i specialskolan inte tillfredsställande har slutfört *sista* årskursen när skolplikten upphör men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst två år *efter det att skolplikten upphörde*. Vad nu sagts gäller dock inte om eleven är utvecklingsstörd. Om en elev i specialskolan inte tillfredsställande har slutfört *årskurs 10* men bedöms ha förmåga att fullfölja utbildningen, skall eleven beredas tillfälle att göra detta under högst *ytterligare* två år. Vad nu sagts gäller dock inte om eleven är utvecklingsstörd.

Ungdomar som inte kan gå i gymnasieskolan därför att de är utvecklingsstörda får efter skolpliktens upphörande i mån av plats genomgå annan utbildning i specialskolan intill utgången av vårterminen det kalenderår då de fyller 21 år.

¹⁶ Senaste lydelse 1992:598.

¹⁷ Senaste lydelse 1993:1679.

¹⁸ Senaste lydelse 1993:800.

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet.

Barn får fullgöra skolplikten i en fristående skola som motsvarar grundskolan, om skolan är godkänd för ändamålet av Statens skolverk.

Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av Statens skolverk.

Såvitt gäller särskild skolplikt prövas

1. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar särskolan av Statens skolverk och

2. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar specialskolan av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

2 §²⁰

Godkännande för vanlig skolplikt skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap.

2 § andra och tredje styckena.

Godkännande för särskild skolplikt skall meddelas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet för särskild skolplikt skall anges om det avser särskoleutbildning eller specialskoleut-

Barn som är utvecklingsstörda får fullgöra skolplikten i en fristående skola som motsvarar särskolan om

1. skolan är godkänd för ändamålet av Statens skolverk, och

2. styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet inte kan gå i grundskolan därför att barnet är utvecklingsstört.

¹⁹ Senaste lydelse 1993:800.

²⁰ Senaste lydelse 1993:800.

3 §²¹

Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola som är godkänd för särskild skolplikt och som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet har särskild skolplikt.

Barn, som har sådant funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för att ta emot barnet i specialskolan, får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola som motsvarar specialskolan om skolan är

1. godkänd för elever som har samma funktionshinder som barnet, eller

2. godkänd för elever med annat funktionshinder men huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

Frågan om godkännande prövas av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där den fristående skolan är belägen.

4 §²²

Om ett barn har funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar specialskolan endast om

1. skolan är godkänd för elever som har särskild skolplikt på grund av samma funktionshinder som barnet eller

2. huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

För att bli godkänd enligt 1–3 §§ skall utbildningen i den fristående skolan ge kunskaper som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper som förmedlas i grundskolan, särskolan respektive specialskolan. Skolan skall även i övrigt väsentligen svara mot de allmänna mål som gäller för motsvarande skolform inom det offentliga skolväsendet. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap. 2 § andra och tredje styckena.

²¹ Senaste lydelse 1993:800.

²² Senaste lydelse 1993:800.

5 §²³

Den som har *vanlig* skolplikt men som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få en utbildning med en annan internationell inriktning än den som får finnas inom grundskolan eller fristående skolor som är *godkända för fullgörande av vanlig skolplikt* får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola med sådan inriktning (internationell skola), om skolan av Statens skolverk har godkänts för ändamålet.

Den som har skolplikt, men som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få en utbildning med en annan internationell inriktning än den som får finnas inom grundskolan eller *vid sådana* fristående skolor som *avses i 1 §*, får fullgöra skolplikten i en fristående skola med sådan inriktning (internationell skola), om skolan av Statens skolverk har godkänts för ändamålet.

För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

-
1. Denna lag träder i kraft den 1 juli 1995.
 2. För de elever som läsåret 1995/96 börjar i årskurs 8 eller högre skall 3 kap. 10 § i dess äldre lydelse tillämpas.
 3. De nya bestämmelserna i 7 kap. 3 och 6 §§ skall tillämpas först från och med den 1 juli 1998.

²³ Senaste lydelse 1993:800.

Regeringen har följande förslag till lagtext.

1.1 Förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100)

Härigenom föreskrivs att 3 kap. 2, 3 och 10 §§, 9 kap. 1 - 6 a och 17 §§ och 10 kap. 5 § skollagen (1985:1100)²⁴ skall ha följande lydelse.

Nuvarande lydelse

Föreslagen lydelse

3 kap.

2 §

Barn i allmänhet har vanlig skolplikt. Den skall fullgöras i grundskolan, om inte annat följer av 8–10 kap.

Barn skall fullgöra skolplikten i grundskolan, särskolan eller specialskolan. Skolplikten får också fullgöras enligt bestämmelserna i 8–10 kap.

3 §²⁵

Särskild skolplikt har barn som inte kan gå i grundskolan därför att de är utvecklingsstörda, synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade. Sådan skolplikt skall fullgöras i särskolan eller specialskolan, om inte annat följer av 9 eller 10 kap.

Barn i allmänhet skall tas emot i grundskolan.

De utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan och övriga i specialskolan. Utvecklingsstörda, som på grund av synskada, dövhet, hörselskada eller talskada inte kan gå i särskolan, skall dock tas emot i specialskolan.

Barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan.

Barn som inte kan gå i grundskolan eller särskolan därför att de är synskadade, döva, hörselskadade eller talskadade skall tas emot i specialskolan.

²⁴ Lagen omtryckt 1991:1111.

²⁵ Senaste lydelse 1993:800.

10 §²⁶

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet fullgör *särskild skolplikt* i specialskolan, 17 år.

Skolplikten upphör vid utgången av vårterminen det kalenderår då barnet fyller 16 år eller, om barnet fullgör *skolplikten* i specialskolan, 17 år.

Om barnet dessförinnan tillfredsställande slutför högsta årskursen i grundskolan eller motsvarande i någon annan skola där barnet får fullgöra sin skolplikt, upphör därmed denna. Skolplikten upphör också, om barnet vid särskild prövning visar att det har motsvarande kunskaper. Sådan prövning anordnas av styrelsen för utbildningen.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärende om skolpliktens upphörande får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd.

9 kap.

1 §²⁷

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd för ändamålet.

Ärenden om godkännande för vanlig skolplikt prövas av Statens skolverk.

Såvitt gäller särskild skolplikt prövas

1. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar särskolan av Statens skolverk och

2. sådant godkännande som avser en skola som motsvarar specialskolan av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

Skolplikt får fullgöras i en fristående skola, om skolan är godkänd enligt bestämmelserna i 2 §.

Ärenden om godkännande av fristående skolor som motsvarar grundskolan eller särskolan prövas av Statens skolverk.

Ärenden om godkännande av fristående skolor som motsvarar specialskolan prövas av styrelsen för den specialskola som ansvarar för utbildning av samma handikappgrupp där skolan är belägen.

2 §²⁸

Godkännande för vanlig skolplikt skall meddelas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i övrigt väsent-

En fristående skola som motsvarar grundskolan skall godkännas, om skolans utbildning ger kunskaper och färdigheter som till art och nivå väsentligen svarar mot de kunskaper och färdigheter som grundskolan förmedlar och skolan även i

²⁶ Senaste lydelse 1992:598.

²⁷ Senaste lydelse 1993:800.

²⁸ Senaste lydelse 1993:800.

ligen svarar mot grundskolans allmänna mål. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap. 2 § andra och tredje styckena.

Godkännande för särskild skolplikt skall meddelas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet för särskild skolplikt skall anges om det avser särskoleutbildning eller specialskoleutbildning eller båda dessa skolformer samt för vilka handikappgrupper utbildningen godkänns.

övrigt väsentligen svarar mot grundskolans allmänna mål. Härvid skall särskilt beaktas de krav som anges i 1 kap. 2 § andra och tredje styckena.

En fristående skola som motsvarar särskolan eller specialskolan skall godkännas, om skolan ger eleverna en utbildning som väsentligen svarar mot den som de skulle få i särskolan eller specialskolan. En ytterligare förutsättning är att eleverna i samband med utbildningen bereds erforderliga omsorger.

I godkännandet av en skola som motsvarar specialskolan skall anges vilka handikappgrupper som godkännandet avser.

3 §²⁹

Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en fristående skola som är godkänd för särskild skolplikt och som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet har särskild skolplikt.

Ett barn får fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar särskolan endast om styrelsen för särskolan i barnets hemkommun har bedömt att barnet inte kan nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att det är utvecklingsstört.

4 §³⁰

Om ett barn har funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för särskild skolplikt, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar specialskolan endast om

1. skolan är godkänd för elever som har särskild skolplikt på grund av samma funktionshinder som barnet eller

Om ett barn har ett sådant funktionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för mottagande i specialskolan, får barnet fullgöra sin skolplikt i en godkänd fristående skola som motsvarar specialskolan endast om

1. skolan är godkänd för elever som har samma funktionshinder som barnet eller

²⁹ Senaste lydelse 1993:800.

³⁰ Senaste lydelse 1993:800.

2. huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

2. huvudmannen för specialskolan bedömer att barnet ändå kan tillgodogöra sig utbildningen vid skolan.

Prop. 1994/95:212
Bilaga 3

5 §³¹

Den som *har vanlig skolplikt* men som endast för kortare tid är bosatt i landet eller som har andra skäl att få *en utbildning med en annan internationell inriktning än den som får finnas inom grundskolan eller fristående skolor som är godkända för fullgörande av vanlig skolplikt* får fullgöra sin skolplikt i en *fristående skola med sådan inriktning (internationell skola)*, om skolan av Statens skolverk *har godkänts för ändamålet*.

För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

Den som endast för en kortare tid är bosatt i landet eller *den* som har andra skäl att få utbildning i *en internationell skola* får fullgöra sin skolplikt i en *sådan* skola, om skolan är godkänd för ändamålet av Statens skolverk. Detta gäller dock inte sådana barn som avses i 3 kap. 3 § andra och tredje styckena.

Med internationell skola avses en fristående skola som har en annan internationell inriktning än den som får finnas i grundskolan eller i en fristående skola som motsvarar grundskolan. För godkännande krävs att skolans utbildning som helhet betraktad är likvärdig med grundskolans. Skolan skall förmedla kunskaper och färdigheter som underlättar fortsatt skolgång utomlands. Undervisning i svenska språket och om svenska förhållanden skall meddelas i den omfattning som de i landet för kortare tid bosatta eleverna behöver.

6 §³²

En fristående skola, som är godkänd för elever som *har vanlig skolplikt* skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För varje elev skall lämnas ett belopp som motsvarar den genomsnittliga kostnaden per elev i hemkommunens grundskola

En godkänd fristående skola som motsvarar grundskolan skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För varje elev skall lämnas ett belopp som motsvarar den genomsnittliga kostnaden per elev i hemkommunens grundskola det pågående kalender-

³¹ Senaste lydelse 1993:800.

³² Lydelse enligt prop. 1994/95:157 som träder i kraft den 1 juli 1995.

det pågående kalenderåret på den årskurs som eleven tillhör. Vid tilldelningen får kommunen göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får medge ett större avdrag, om det finns särskilda skäl.

Tilldelningen beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 juli. Tilldelningen grundas på antalet elever från kommunen i den fristående skolan den 15 september under bidragsåret. Bidragen skall utbetalas med en tolfedel varje månad. Utbetalningarna i juli–september avpassas efter ett beräknat antal elever och reglering görs vid utbetalning i oktober. För en skola som är nystartad, får bidrag, som avser tiden juli–september månad, betalas ut samlat i september. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd *för vanlig skolplikt* före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar.

Om en elev slutar i den fristående skolan efter den 15 september bidragsåret är hemkommunen inte skyldig att tilldela skolan bidrag för längre tid än till och med kalendermånaden efter den då eleven slutade.

Utbetalning av bidrag enligt andra stycket får grundas på den kostnad som hemkommunen fastställt i sin budget för respektive kalenderår. Om det slutliga utfallet skulle bli högre än det i budgeten fastställda har den fristående skolan rätt att få ut motsvarande mellanskillnad. Sådan slutreglering skall ske senast två månader efter det att kommunens årsredovisning för det aktuella kalenderåret har lämnats över till fullmäktige.

Vad som sägs i första–fjärde styckena gäller inte de fristående skolor för vilka regeringen har beslutat om statsbidrag genom särskilda föreskrifter eller andra särskilda beslut och inte heller skolor, för vilka huvudmannen skriftligen avstått från medelstilldelning eller sådana skolor som Statens skolverk enligt 7 § förklarat sakna rätt till bidrag.

året på den årskurs som eleven tillhör. Vid tilldelningen får kommunen göra ett avdrag som uppgår till högst 25 procent av den framräknade genomsnittskostnaden. Regeringen eller den myndighet regeringen bestämmer får medge ett större avdrag, om det finns särskilda skäl.

Tilldelningen beräknas för ett bidragsår i sänder. Varje bidragsår börjar den 1 juli. Tilldelningen grundas på antalet elever från kommunen i den fristående skolan den 15 september under bidragsåret. Bidragen skall utbetalas med en tolfedel varje månad. Utbetalningarna i juli–september avpassas efter ett beräknat antal elever och reglering görs vid utbetalning i oktober. För en skola som är nystartad, får bidrag, som avser tiden juli–september månad, betalas ut samlat i september. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar.

6 a §³³

En fristående skola, som är godkänd för elever som har särskild skolplikt och som motsvarar särskolan, skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd för särskild skolplikt före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar. Varje bidragsår börjar den 1 juli.

En godkänd fristående skola som motsvarar särskolan skall tilldelas bidrag för verksamheten av elevernas hemkommuner. För att en nystartad skola skall ha rätt till bidrag gäller dock att skolan skall ha ansökt om att bli godkänd före den 1 april kalenderåret innan bidragsåret börjar. Varje bidragsår börjar den 1 juli.

Tilldelningen skall, om elevernas hemkommuner och den fristående skolan inte kommer överens om annat, ske i enlighet med bestämmelserna i 6 § andra och tredje styckena.

Om den fristående skolan inte kommer överens om annat med elevernas hemkommuner skall dessa erlagga det belopp som regeringen beslutat.

17 §³⁴

Beslut av Statens skolverk i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1, 5 eller 12 § samt beslut i ärenden om elevavgifter enligt 7 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola för särskild skolplikt enligt 1 § tredje stycket 2 eller 12 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden om godkännande eller återkallande av godkännande för en fristående skola enligt 1 § tredje stycket eller 12 § får överklagas hos allmän förvaltningsdomstol.

Prövningstillstånd krävs vid överklagande till kammarrätten.

Beslut av styrelsen för utbildningen i ärenden som avses i 3, 4 och 16 §§ får överklagas hos Skolväsendets överklagandenämnd. Beslut som avses i 3 § får överklagas endast av barnets vårdnadshavare. Beslut som avses i 16 § får överklagas endast av eleven eller företrädare för denne.

10 kap.

5 §³⁵

Frågor enligt 4 § prövas av styrelsen för den skola där barnet annars skulle ha fullgjort sin skolplikt. Om barnet har sådant funk-

Frågor enligt 4 § prövas av styrelsen för den skola där barnet annars skulle ha fullgjort sin skolplikt. Om barnet har sådant funk-

³³ Lydelse enligt prop. 1994/95:157 som träder i kraft den 1 juli 1995.

³⁴ Senaste lydelse 1995:63.

³⁵ Senaste lydelse 1993:800.

tionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *särskild skolplikt*, skall styrelsen höra Socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

tionshinder som enligt 3 kap. 3 § kan vara grund för *mottagande i särskolan eller specialskolan*, skall styrelsen höra Socialstyrelsen innan ett medgivande lämnas eller återkallas.

Prop. 1994/95:212
Bilaga 3

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996.

1.2 Förslag till lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång

Prop. 1994/95:212
Bilaga 3

Härigenom föreskrivs följande.

1 § I stället för vad som föreskrivs i 3 kap. 3 § andra stycket skollagen (1985:1100) om vilka barn som skall tas emot i särskolan gäller bestämmelserna i denna lag.

2 § Barn som inte bedöms kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Detta gäller dock endast om vårdnadshavaren lämnar sitt medgivande.

3 § Vad som sägs i 2 § gäller även barn som har fått ett betydande och bestående begåvningsmässigt funktionshinder på grund av hjärnskada, föranledd av yttre våld eller kroppslig sjukdom, samt barn med autism eller autismliknande tillstånd.

Denna lag träder i kraft den 1 januari 1996 och gäller till utgången av juni månad 2000. Lagen tillämpas på utbildning som äger rum fr.o.m. läsåret 1996/97.

Utdrag ur protokoll vid sammanträde 1995-03-10

Närvarande: f.d. regeringsrådet Bengt Hamdahl, justitierådet Bo Svensson, regeringsrådet Arne Bækkevold.

Enligt en lagrådsremiss den 23 februari 1995 (Utbildningsdepartementet) har regeringen beslutat inhämta Lagrådets yttrande över förslag till lag om ändring i skollagen (1985:1100) och till lag om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång.

Förslagen har inför Lagrådet föredragits av hovrättsassessorn Lars Borg.

Förslagen föranleder följande yttrande av *Lagrådet*:

Förslagen innehåller inte någon regel om hur utvecklingsstörda barn skall fullgöra sin skolplikt, om föräldrarna inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan. Avsikten är att de skall fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet.

Lagrådet föreslår att 2 § lagen om försöksverksamhet med ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång får följande lydelse:

"Barn som bedöms inte kunna nå upp till grundskolans kunskapsmål därför att de är utvecklingsstörda skall tas emot i särskolan. Om vårdnadshavaren inte lämnar sitt medgivande till att barnet tas emot i särskolan, skall barnet fullgöra skolplikten enligt vad som gäller för barn i allmänhet enligt skollagen (1985:1100)."

Av den av Lagrådet föreslagna formuleringen följer att de möjligheter som finns för barn i allmänhet att fullgöra skolplikten enligt 8-10 kap. skollagen står öppna även för utvecklingsstörda barn som inte skall gå i särskolan.

Lagförslagen i övrigt lämnas utan erinran.

Utdrag ur protokoll vid regeringssammanträde den 30 mars 1995

Närvarande: statsministern Carlsson, ordförande, och statsråden Sahlin, Hjelm-Wallén, Peterson, Hellström, Thalén, Freivalds, Wallström, Persson, Tham, Schori, Blomberg, Heckscher, Hedborg, Andersson, Winberg, Uusmann, Nygren, Sundström, Lindh, Johansson

Föredragande: statsrådet Johansson

Regeringen beslutar proposition 1994/95:212 Ökat föräldrainflytande över utvecklingsstörda barns skolgång - en försöksverksamhet.